

Лекція: Оплата праці та оподаткування адвокатської діяльності¹

План лекційного заняття:

1. Оплата праці адвоката та помічника адвоката. Системи оплати праці, що може встановлюватися при укладанні договору про надання правової допомоги. Основні та додаткові підстави оплати праці адвоката. Оплата праці адвоката при достроковому припиненні виконання угоди про надання правової допомоги
2. Оподаткування адвокатської діяльності: загальні положення.
3. Сплата адвокатами єдиного соціального внеску (ЄСВ).
4. Спрощена система оподаткування адвокатського об'єднання та адвокатського бюро.
5. Особливості сплати податків та ЄСВ адвокатами під час воєнного стану.

Рекомендовані нормативно-правові акти та література:

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. (із змінами) №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 р. (із змінами) №1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>.

Про внесення змін до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» щодо усунення дискримінації за колом платників: Закон України від 13.05.2020 р. №592-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/592-20#Text>.

Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. №2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>.

Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану: Закон України №2118-IX від 03.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#n5>.

Про результати розгляду листа Державної податкової служби України щодо погодження та затвердження проекту Протоколу про порядок інформаційної взаємодії між Державною податковою службою України та Радою адвокатів України: Рішення РАУ від 03.07.2021 р. №52. URL: [2021-07-03-r-shennya-rau-52_60f538232b94e.pdf](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2021-07-03-r-shennya-rau-52_60f538232b94e.pdf).

Про затвердження роз'яснення щодо підстав для здійснення адвокатської діяльності: Рішення РАУ від 15.10.2020 р. №98. URL: [2020-10-15-r-shennya-rau-98_5fa27e2264efc.pdf](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2020-10-15-r-shennya-rau-98_5fa27e2264efc.pdf).

¹ Матеріал лекції базується на інформації, яка розміщена на сайті Національної асоціації адвокатів України. URL: <https://unba.org.ua/tax-advocacy>.

Про результати розгляду листа Державної фіскальної служби України щодо інформаційної взаємодії з Радою адвокатів України: Рішення РАУ від 08.09.2018 р. №130. URL: [2018-09-07-r-shennya-rau-130_5baddefbc2cbe.pdf](https://www.rau.gov.ua/sites/default/files/2018-09-07-r-shennya-rau-130_5baddefbc2cbe.pdf).

Воронін Я. Особливості сплати податків та ЄСВ адвокатами під час воєнного стану. URL: [ОСОБЛИВОСТІ СПЛАТИ ПОДАТКІВ ТА ЄСВ АДВОКАТАМИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ_4.cdr](#).

1. Оплата праці адвоката та помічника адвоката. Системи оплати праці, що може встановлюватися при укладанні договору про надання правової допомоги. Основні та додаткові підстави оплати праці адвоката. Оплата праці адвоката при достроковому припиненні виконання угоди про надання правової допомоги²

Гонорар є єдиною допустимою формою отримання адвокатом винагороди за надання правової допомоги клієнту. Гонорар, отримуваний адвокатом за надання правової допомоги, повинен бути законним за формою і порядком внесення та розумно обґрунтованим за розміром. Фактори, що повинні братися до уваги при визначенні обґрунтованого розміру гонорару, включають в себе:

- ✓ обсяг часу і роботи, що вимагаються для належного виконання доручення; ступінь складності та новизни правових питань, що стосуються доручення; необхідність досвіду для його успішного завершення;
- ✓ вірогідність того, що прийняття доручення перешкоджатиме прийняттю адвокатом інших доручень або суттєво ускладнить їх виконання в звичайному часовому режимі;
- ✓ необхідність виїзду у відрядження;
- ✓ важливість доручення для клієнта;
- ✓ роль адвоката в досягненні гіпотетичного результату, якого бажає клієнт;
- ✓ досягнення за результатами виконання доручення позитивного результату, якого бажає клієнт;
- ✓ особливі або додаткові вимоги клієнта стосовно строків виконання доручення;
- ✓ характер і тривалість професійних відносин даного адвоката з клієнтом;
- ✓ професійний досвід, науково-теоретична підготовка, репутація, значні професійні здібності адвоката.

Жодний з зазначених вище факторів не має самодостатнього значення, вони підлягають врахуванню в їх взаємозв'язку стосовно до обставин кожного конкретного випадку.

² Джерело інформації: [1.20. Оплата праці адвоката та помічника адвоката. Системи оплати праці, що може встановлюватися при укладанні угоди про надання правової допомоги. Основні та додаткові підстави оплати праці адвоката. Оплата праці адвоката при достроковому припиненні вико | Коментар](#). Матеріал відкореговано з урахування актуального нормативного регулювання.

Розмір гонорару і порядок його внесення мають бути чітко визначені в договорі про надання правової допомоги. Засади обчислення гонорару (фіксована сума, погодинна оплата, доплата гонорару за позитивний результат по справі тощо) визначаються за домовленістю між адвокатом та клієнтом і також мають бути закріплені в договорі.

Договором може бути передбачена можливість наступної зміни гонорару, визначеного у фіксованій сумі, у зв'язку із суттєвим зростанням або зменшенням обсягу допомоги, що має бути надана, та наслідки недосягнення згоди з цього питання.

Адвокат має право, окрім гонорару, стягувати з клієнта кошти, необхідні для покриття фактичних витрат, пов'язаних з виконанням доручення, якщо обов'язок клієнта з погашення цих витрат визначено угодою. В угоді про надання правової допомоги мають бути визначені види передбачуваних фактичних витрат, пов'язаних з виконанням доручення (оплата роботи фахівців, чії висновки запитуються адвокатом, транспортні витрати, оплата друкарських, копіювальних та інших технічних робіт, перекладу та нотаріального посвідчення документів, телефонних розмов тощо): порядок їх погашення (авансування, оплата по факту в певний строк тощо) та може бути визначений їх обсяг. Якщо необхідність несення фактичних витрат певних додаткових видів або збільшення їх орієнтовного обсягу, визначеного раніше, з'ясувалася після укладення угоди, адвокат повинен негайно повідомити про це клієнта та отримати його згоду на погашення необумовлених раніше видатків.

Адвокат не повинен приймати гонорар або оплату фактичних видатків, пов'язаних з виконанням доручення, від інших осіб, окрім клієнта (або іншої особи, яка уклала угоду про надання правової допомоги в інтересах клієнта), крім випадків, коли:

- ✓ клієнт (його представник) наполягає на цьому;
- ✓ прийняття оплати від іншої особи за конкретних обставин не зможе вплинути на незалежність адвоката в наданні правової допомоги клієнту та не потягне порушення обов'язків адвоката, передбачених чинним законодавством та Правилами адвокатської етики.

Право на повернення внесеного клієнтом гонорару в свою власність (списання гонорару) в повному обсязі виникає у адвоката тільки після завершення виконання доручення; разом з тим адвокат має право частково списувати гонорар по ходу виконання доручення, якщо інше не передбачене угодою про надання правової допомоги. Право адвоката на отримання невнесеного (недовнесеного) гонорару не залежить від результату виконання доручення, якщо інше не передбачене угодою про надання правової допомоги.

У випадку дострокового розірвання угоди про надання правової допомоги:

- ✓ за ініціативою клієнта, якщо причина розірвання угоди полягає в неналежному, такому, що не відповідає закону і Правилам адвокатської етики,

виконанні доручення, або при фактичній відмові адвоката від виконання доручення (окрім випадків, коли згідно з законом і Правилами адвокатської етики допускається одностороннє розірвання угоди адвокатом) – адвокат не має права вимагати сплати йому гонорару і повинен повернути клієнту одразу після розірвання угоди фактично внесений гонорар;

✓ за ініціативою клієнта в інших випадках, а також за зустрічною ініціативою адвоката і клієнта або за ініціативою адвоката у випадках, коли це допускається відповідно до закону, адвокат має право вимагати сплати гонорару в частині, що відповідає обсягу фактично виконаної адвокатом роботи, або списати відповідну частину реально внесеного клієнтом гонорару, якщо інше не передбачене угодою про надання правової допомоги.

Сума гонорару, обумовлена в угоді про надання правової допомоги, є обов'язковою тільки для адвоката (адвокатського об'єднання), який уклав цю угоду, і не перешкоджає іншому адвокату, який приймає це доручення (повністю або в частині) після розірвання попередньої угоди на його виконання, визначити суму гонорару наново, виходячи з критеріїв, передбачених Правилами адвокатської етики.

Адвокат, який продовжує виконання доручення, раніше прийняте іншим ад-вокатом (адвокатським об'єднанням):

✓ внаслідок переукладення угоди на надання правової допомоги – повинен по можливості сприяти отриманню сум гонорару, належних іншому адвокату за фактично виконаний ним обсяг роботи;

✓ у випадку смерті іншого адвоката (ліквідації адвокатського об'єднання) – повинен сприяти отриманню зазначених сум його спадкоємцями (правонаступниками об'єднання).

Адвокат не може укладати з клієнтом, доручення якого перебуває в його провадженні, угод майнового характеру, окрім угод про засоби забезпечення зобов'язань клієнта щодо сплати гонорару або погашенню фактичних видатків, пов'язаних з виконанням доручення.

Порядок оплати праці помічника адвоката визначається угодою між ним та адвокатом чи адвокатським об'єднанням. Заробітна плата помічника адвоката не може бути нижчою від встановленого державою мінімального розміру заробітної плати. Питання оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правничу допомогу регулюються однойменною Постановою КМУ від 17.09.2014 р. № 465 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465-2014-%D0%BF#Text>).

Правила адвокатської етики складовою принципу незалежності адвоката називають положення, відповідно до якого адвокат не повинен ділити гонорар, отриманий від клієнта, з іншими особами, окрім адвоката, що раніше виконував це доручення, та спадкоємців померлого адвоката, чие частково виконане доручення він прийняв.

До 16 серпня 2005 р. в Україні діяло Положення про порядок оплати праці адвокатів за подання юридичної допомоги громадянам у кримінальних справах, затверджене Міністерством юстиції України і Міністерством фінансів України. Це Положення визначало порядок оплати праці адвокатів за подання юридичної допомоги в кримінальних справах громадянам, звільненим органом дізнання, попереднього слідства, прокурором або судом від оплати юридичної допомоги, і у випадках, коли адвокат брав участь у дізнанні, попередньому слідстві або суді за призначенням. Оплата праці адвокатів у таких випадках здійснювалася за рахунок державного бюджету у розмірі однієї мінімальної заробітної плати, за повний робочий день. Якщо адвокат був зайнятий по справі не повний робочий день, оплата його праці провадилася пропорційно затраченому часу.

2. Оподаткування адвокатської діяльності: загальні положення

Адвокат, який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, є **самозайнятою особою** (ч. 1 ст. 13 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»). У розумінні Податкового кодексу України (далі – ПКУ), **самозайнята особа** – це платник податку, який є фізичною особою-підприємцем або провадить незалежну професійну діяльність і не є працівником в межах такої підприємницької чи незалежної професійної діяльності (п. 14.1.226. ч. 14.1. ст. 14 ПКУ). Самозайняті особи **обліковуються у Державному реєстрі фізичних осіб-платників податків** (далі – Державний реєстр). Облік самозайнятих осіб здійснюється шляхом внесення до Державного реєстру записів про державну реєстрацію або припинення підприємницької діяльності, незалежної професійної діяльності, перереєстрацію, постановку на облік, зняття з обліку, внесення змін стосовно самозайнятої особи, а також вчинення інших дій, які передбачені Порядком обліку платників податків, зборів (ч. 65.2. ст. 65 ПКУ).

Для взяття на облік фізичної особи, яка має намір провадити незалежну професійну діяльність, така особа повинна подати заяву та документи особисто (надіслати рекомендованим листом з описом вкладення) або через уповноважену особу до контролюючого органу за місцем постійного проживання (ч. 65.3. ст. 65 ПКУ). Фізична особа, яка зареєстрована як підприємець та при цьому провадить незалежну професійну діяльність, обліковується у контролюючих органах як фізична особа-підприємець з ознакою провадження незалежної професійної діяльності.

Довідка про взяття на облік платника податків видається контролюючим органом із зазначенням строку, якщо такий строк вказаний у свідоцтві про реєстрацію чи іншому документі (дозволі, сертифікаті тощо). **Довідка підтверджує право фізичної особи на провадження незалежної професійної діяльності** (ч. 65.7 ст. 65 ПКУ).

Фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, **зобов'язані вести облік доходів і витрат від такої діяльності в паперовому та/або**

електронному вигляді, у тому числі через електронний кабінет (ч. 178.6 ст. 178 ПКУ).

Доходи від провадження незалежної професійної діяльності оподатковуються за ставкою, визначеною п. 167.1 ст. 167 ПКУ. Наразі, відповідно до цього пункту, ставка становить **18 відсотків бази оподаткування щодо доходів**, нарахованих (виплачених, наданих) у тому числі, але не виключно у формі: заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами. **Оподатковуваним доходом вважається** сукупний чистий дохід, тобто різниця між доходом і документально підтвердженими витратами, необхідними для провадження певного виду незалежної професійної діяльності.

Фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, **подають податкову декларацію за результатами звітного року** відповідно до IV розділу ПКУ у строки, передбачені для платників податку на доходи фізичних осіб. Відповідно до пп. 49.18.4 ПКУ податкові декларації подаються за базовий звітний (податковий) період, що дорівнює календарному року для платників податку на доходи фізичних осіб, у тому числі самозайнятих осіб, – **до 1 травня року, що настає за звітним**. У декларації, поряд з доходами від провадження незалежної професійної діяльності, необхідно зазначати інші доходи з джерел їх походження з України та іноземні доходи. Відповідно до пп. 179.7, фізична **особа зобов'язана самостійно до 1 серпня року, що настає за звітним, сплатити суму податкового зобов'язання**, зазначену в поданій нею податковій декларації. Фізична особа, яка провадить незалежну професійну діяльність та здійснює на користь нерезидента – юридичної особи або уповноваженої ним особи (крім постійного представництва на території України) будь-які виплати з доходів із джерелом їх походження із України, здійснює нарахування та сплату податку на прибуток підприємств з доходів (прибутків) нерезидентів у порядку, розмірі та у встановлені строки (ч. 178.8 ст. 178 ПКУ).

3. Сплата адвокатами єдиного соціального внеску (ЄСВ)

Єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – ЄСВ) – це консолідований страховий внесок в Україні, збір якого здійснюється в системі загальнообов'язкового державного страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі. Загальні положення, що визначають порядок збору ЄСВ, встановлені Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464-VI від 08.07.2010 р. Єдиний соціальний внесок **замінив собою чотири раніше існуючих обов'язкових державних соціальних збору**: пенсійний, «безробіття», соцстрах (лікарняні), «нещасний випадок». Ставки ЄСВ диференціювалися в залежності від виду платника, а також в залежності від класів професійного ризику виду

діяльності. З 1 січня 2015 роботодавці зобов'язані сплачувати розмір ЄСВ **не меншій, ніж мінімальний** (розмір якого розраховується виходячи з мінімальної заробітної плати), незалежно від суми нарахованої заробітної плати. Для фізичних осіб-підприємців мінімальний ЄСВ до 2016 року становив 34,7% від розміру мінімальної зарплати. З 01.01.2016 року ставка ЄСВ знижена до 22% (для всіх категорій платників). Мінімальний ЄСВ (загальний показник) – 1760,00 грн.³

Адвокат **не зобов'язаний платити єдиний соціальний внесок** за періоди, коли він не отримував дохід від незалежної професійної діяльності, але має право це робити для формування страхового стажу (обов'язок сплачувати мінімальний розмір ЄСВ за місяці, коли не було отримано доходу (прибутку), для фізичних осіб-підприємців (крім тих, які обрали спрощену систему оподаткування) та осіб, які провадять незалежну професійну діяльність скасований Законом України від 13.05.2020 р. №592-IX «Про внесення змін до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» щодо усунення дискримінації за колом платників).⁴

З 1 січня 2021 р. на підставі цього закону також звільняються від сплати за себе єдиного внеску фізичні особи-підприємці та особи, які провадять незалежну професійну діяльність, якщо вони:

- ✓ отримують пенсію за віком або за вислугу років;
- ✓ є особами з інвалідністю;
- ✓ досягли віку, встановленого ст.26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», та отримують відповідно до закону пенсію або соціальну допомогу.⁵

Такі особи можуть бути платниками єдиного внеску виключно як добровільні учасники системи загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Також звільняються від сплати за себе єдиного внеску:⁶

- ✓ особи, які провадять незалежну професійну діяльність, за умови взяття їх на облік як фізичних осіб-підприємців та провадження ними одного виду діяльності одночасно як фізичною особою-підприємцем, так і особою, яка провадить незалежну професійну діяльність;

- ✓ особи, які провадять незалежну професійну діяльність, та фізичні особи-підприємці, які мають основне місце роботи, за місяці звітного періоду, за які роботодавцем було сплачено за них страховий внесок у розмірі не менше мінімального страхового внеску. Такі особи можуть бути платниками єдиного внеску за умови самостійного визначення за місяці звітного періоду, за які роботодавцем було сплачено страховий внесок за них у розмірі менше мінімального страхового внеску, бази нарахування, але не більше максимальної величини бази

³ Мінфін. Єдиний соціальний внесок (ЄСВ). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/social/> (дата звернення: 03.11.2025).

⁴ Сайт Національної асоціації адвокатів України. URL: <https://unba.org.ua/tax-advocacy> (дата звернення: 03.11.2025).

⁵ Сайт Національної асоціації адвокатів України. URL: <https://unba.org.ua/tax-advocacy> (дата звернення: 03.11.2025).

⁶ Сайт Національної асоціації адвокатів України. URL: <https://unba.org.ua/tax-advocacy> (дата звернення: 03.11.2025).

нарахування єдиного внеску, встановленої законом. При цьому сума єдиного внеску не може бути меншою за розмір мінімального страхового внеску.

4. Спрощена система оподаткування адвокатського об'єднання та адвокатського бюро⁷

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності – особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, передбачених п. 297.1 ст. 297 ПКУ, на сплату єдиного податку з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

Адвокатське бюро та адвокатське об'єднання можуть обрати або перейти на спрощену систему оподаткування зі сплатою єдиного податку за умови відповідності вимогам, встановленим главою 1 розділу XIV ПКУ. Податкове законодавство не передбачає додаткових обмежень для переходу на таку систему оподаткування для адвокатських бюро та об'єднань.

Для того, щоб перейти на спрощену систему оподаткування, необхідно подати заяву до контролюючого органу не пізніше ніж за **15 календарних днів до початку наступного календарного кварталу**. При цьому суб'єкт господарювання може здійснити перехід на спрощену систему оподаткування **один раз впродовж календарного року** і за умови, якщо впродовж календарного року, що передує періоду переходу на спрощену систему оподаткування, дотримано вимоги, встановлені п. 291.4 ст. 291 ПКУ.

5. Особливості сплати податків та ЄСВ адвокатами під час воєнного стану⁸

Як вже зазначалось, доходи громадян, отримані протягом календарного року від провадження незалежної професійної діяльності, оподатковуються за ставкою, визначеною п. 167.1 ст. 167 ПКУ (наразі – 18 відсотків бази оподаткування). **Оподатковуваним доходом вважається сукупний чистий дохід, тобто різниця між доходом і документально підтвердженими витратами, необхідними для провадження певного виду незалежної професійної діяльності.**

Відповідно до Закону України від 15.03.2022 р. №2120-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» внесені зміни до ПК України, зокрема, підрозділ 1 розділу XX «Перехідні положення» ПКУ доповнено новим п. 22, в якому встановлено, що за результатами податкових (звітних) періодів за 2022 рік у складі витрат від провадження певного виду незалежної професійної діяльності, а також у складі витрат фізичної особи-підприємця від провадження

⁷ Сайт Національної асоціації адвокатів України. URL: <https://unba.org.ua/tax-advocacy> (дата звернення: 03.11.2025).

⁸ Матеріал взято з: Воронін Я. Особливості сплати податків та ЄСВ адвокатами під час воєнного стану. URL: [ОСОБЛИВОСТІ СПЛАТИ ПОДАТКІВ ТА ЄСВ АДВОКАТАМИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ_4.cdr](#) (дата звернення: 01.11.2025).

господарської діяльності, крім осіб, які обрали спрощену систему оподаткування, можуть враховуватися документально підтверджені витрати у вигляді вартості майна, в тому числі грошові кошти, що добровільно перераховані (надані, передані) Збройним Силам України, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, добровольчим формуванням територіальних громад, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з'єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету, для потреб забезпечення оборони держави, а також на користь центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладам охорони здоров'я державної, комунальної власності, та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, та/або грошові кошти, перераховані на спеціальні рахунки, відкриті Національним банком України для збору коштів.

Фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, а також іноземці та особи без громадянства, які стали на облік у контролюючих органах як самозайняті особи та є резидентами, подають податкову декларацію за результатами звітного року відповідно до цього розділу у строки, передбачені для платників податку на доходи фізичних осіб, в якій поряд з доходами від провадження незалежної професійної діяльності мають зазначати інші доходи з джерел їх походження з України та іноземні доходи. Однак Законом України №2118-IX від 03.03.2022 р. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» внесено зміни до підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» ПКУ та доповнено п. 69, який передбачає, що **у випадку відсутності у платника податків можливості своєчасно виконати свій податковий обов'язок, зокрема щодо дотримання термінів сплати податків та зборів, подання звітності, у тому числі звітності, передбаченої п. 46.2 ст. 46 цього Кодексу, реєстрації у відповідних реєстрах податкових або акцизних накладних, розрахунків коригування, подання електронних документів, що містять дані про фактичні залишки пального та обсяг обігу пального або спирту етилового тощо, платники податків звільняються від передбаченої цим Кодексом відповідальності з обов'язковим виконанням таких обов'язків протягом трьох місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні.**

Звільнення від відповідальності відбувається лише у випадку якщо платником податку буде доведено реально відсутність можливості виконати свій податковий обов'язок.

Також, відповідно до п. 25 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» ПКУ, **самозайняті особи (фізичні особи-підприємці, особи, які провадять незалежну професійну діяльність), які мали або не мали найманих працівників, призвані на військову службу під час мобілізації або залучені до виконання обов'язків щодо мобілізації за посадами, передбаченими штатами воєнного часу, під час особливого періоду, визначеного Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», на весь період їх військової служби звільняються від обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з податку на доходи фізичних осіб відповідно до розділу IV цього Кодексу, а також звільняються від обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з єдиного податку відповідно до глави 1 розділу XIV ПКУ.**

Підставою для такого звільнення є заява самозайнятої особи та копія військового квитка або копія іншого документа, виданого відповідним державним органом, із зазначенням даних про призов такої особи на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, які подаються до органу доходів і зборів за місцем податкової реєстрації самозайнятої особи протягом 10 днів після її демобілізації. Якщо демобілізована самозайнята особа перебуває на лікуванні (реабілітації) у зв'язку з виконанням обов'язків під час мобілізації, на особливий період, заява і копія військового квитка або копія іншого документа, виданого відповідним державним органом, подаються протягом 10 днів після закінчення її лікування (реабілітації). Якщо самозайнята особа, призвана на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, має найманих працівників і на строк своєї військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, уповноважує іншу особу на виплату найманим працівникам заробітної плати та/або інших доходів, то обов'язок з нарахування та утримання податку на доходи фізичних осіб з таких виплат на строк військової служби самозайнятої особи несе ця уповноважена особа. Податок на доходи фізичних осіб, що був нарахований та утриманий уповноваженою особою з таких виплат фізичним особам, сплачується до бюджету демобілізованою самозайнятою особою протягом 180 календарних днів з першого дня її демобілізації без нарахування штрафних і фінансових санкцій. При цьому демобілізована самозайнята особа у заяві, передбаченій у цьому пункті, зазначає дані про суми нарахованого та утриманого уповноваженою особою податку з найманих працівників протягом строку військової служби самозайнятої особи. Податкова звітність про суми податку, нарахованого та утриманого протягом строку військової служби самозайнятої особи уповноваженою особою з найманих працівників та інших фізичних осіб, подається демобілізованою самозайнятою особою у порядку та строки, встановлені цим Кодексом, без нарахування штрафних і фінансових санкцій, передбачених ПКУ.

Сплата адвокатами ЄСВ. Відповідно до Закону України від 15.03.2022 р. №2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших

законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» внесені зміни до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», зокрема, «Прикінцеві та Перехідні положення» доповнено новим п. 919, яким передбачено, що тимчасово, з 1 березня 2022 р. до припинення або скасування воєнного стану в Україні та протягом дванадцяти місяців після припинення або скасування воєнного стану, самозайняті особи мають право не нараховувати, не обчислювати та не сплачувати єдиний внесок за себе. При цьому такими особами розрахунок єдиного внеску у складі податкової декларації не заповнюється за період, в якому відповідно до абзацу першого цього пункту єдиний внесок не нараховувався, не обчислювався та не сплачувався. Окрім того, Законом України №2120-ІХ додано п. 921, яким передбачено, що на період дії правового режиму воєнного стану і протягом трьох місяців після його припинення чи скасування не нараховуються штрафні санкції та пеня за порушення у сфері сплати ЄСВ.

Нова ставка 2% єдиного податку. Якщо адвокат здійснює свою адвокатську діяльність в організаційно-правових формах адвокатського бюро чи адвокатського об'єднання, Закон України №2120-ІХ надає змогу стати платником єдиного податку третьої групи з використовують особливостей оподаткування під час воєнного стану. Відсоткова ставка єдиного податку для платників єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування, встановлюється у розмірі 2%. Податковим (звітним) періодом для платників єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування є календарний місяць. Для обрання або переходу на спрощену систему оподаткування платником з особливостями, суб'єкт господарювання подає до контролюючого органу заяву. При цьому до заяви не додається розрахунок доходу за попередній календарний рік.

Питання для перевірки знань

1. Що означає «адвокат є самозайнятою особою» з позиції податкового законодавства?
2. Де здійснюється облік самозайнятих осіб?
3. Які дії необхідно здійснити адвокату для взяття його на облік як фізичної особи, яка має намір провадити незалежну професійну діяльність?
4. За якою ставкою оподатковуються доходи від провадження незалежної професійної діяльності?
5. Який порядок подання фізичними особами, які провадять незалежну професійну діяльність, податкової декларації?
6. Охарактеризуйте в загальному вигляді єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ), який мають сплачувати адвокати.

7. Сплата єдиного соціального внеску за періоди, коли адвокат не отримував дохід від незалежної професійної діяльності, – це право чи обов’язок адвокатів?

8. В яких випадках адвокати як особи, які провадять незалежну професійну діяльність, звільняються від сплати за себе єдиного внеску?

9. Що означає обрання адвокатськими бюро та адвокатськими об’єднаннями спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності?

10. Які особливості сплати податків та ЄСВ адвокатами під час воєнного стану?